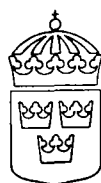

Regeringens proposition

1989/90: 136

om ändring i familjebidragslagen (1978: 520)

Prop.
1989/90: 136

Regeringen föreslår riksdagen att anta de förslag som har tagits upp i bifogade utdrag ur regeringsprotokollet den 29 mars 1990.

På regeringens vägnar

Ingvar Carlsson

Roine Carlsson

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås ändringar i reglerna i familjebidragslagen (1978: 520) om näringsbidrag åt tjänstepliktiga.

För närvarande kan en värnpliktig eller annan tjänstepliktig, som bedriver näringsverksamhet genom en juridisk person, få näringsbidrag om han eller hans maka eller båda tillsammans innehar mer än hälften av aktierna eller andelarna i den juridiska personen. Enligt förslaget skall en tjänstepliktig kunna få näringsbidrag, om han eller hans maka eller båda tillsammans äger aktier eller andelar i den juridiska personen och har ett väsentligt inflytande över denna. Kravet på att den tjänstepliktige — i förekommande fall tillsammans med maken — skall inneha mer än hälften av aktierna eller andelarna slopas alltså.

Lagändringen föreslås träda i kraft den 1 juli 1990.

Förslag till

Lag om ändring i familjebidragslagen (1978: 520)

Härigenom föreskrivs att 19 § familjebidragslagen (1978: 520) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

19 §¹

Har tjänstepliktig helt eller delvis sin försörjning från näring, som drivs av honom eller hans maka, och anlitats under den tjänstepliktiges tjänstgöring särskilt avlönad arbetskraft för att ersätta den tjänstepliktige, utgår näringsbidrag för uppkommande lönekostnad, i den mån kostnaden är skäligen och överstiger det genomsnittliga normala driftsöverskott som näringen kan beräknas lämna under den tjänstepliktiges tjänstgöring. Näringsbidrag utgår dock endast om det måste antagas att förutsättningar finns för fortsatt drift av näringen.

Första stycket gäller också om näringen drivs av juridisk person, vari aktier eller andelar till övervägande del ägs eller på därmed jämförligt sätt innehas av den tjänstepliktige eller hans maka.

Första stycket gäller också om näringen drivs av en juridisk person, i vilken den tjänstepliktige eller hans maka äger aktier eller andelar och över vilken någon av dem eller båda tillsammans huvudsakligen på grund av ägarintresset har ett väsentligt inflytande.

För lönekostnad som avser tjänstepliktigs eller hans makas barn, som är under 16 år, utgår icke näringsbidrag. Avser lönekostnad tjänstepliktigs maka, den tjänstepliktiges eller hans makas barn som har fyllt 16 år eller deras föräldrar eller syskon, utgår näringsbidrag endast om det föreligger särskilda skäl.

Frågan om barns ålder bedöms enligt 7 § andra stycket.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1990.

¹ Senaste lydelse 1983: 329.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 29 mars 1990

Närvarande: statsministern Carlsson, ordförande, och statsråden Hjelm-Wallén, S. Andersson, Göransson, Dahl, R. Carlsson, Hellström, Johansson, G. Andersson, Lönnqvist, Thalén, Wallström, Lööw, Persson, Molin, Sahlin, Larsson, Åsbrink

Föredragande: statsrådet R. Carlsson

Proposition om ändring i familjebidragslagen (1978:520)

1 Inledning

Familjebidragslagen (1978:520), som reglerar det familjesociala stödet till tjänstepliktiga inom totalförsvaret, omfattar fyra olika former av behovsprövade familjebidrag, nämligen familjepenning, bostadsbidrag, näringsbidrag och begravningsbidrag. Lagen är utformad för att kunna tillämpas i såväl fred som krig och gäller för i huvudsak värnpliktiga, vapenfria tjänstepliktiga, hemvärnspersonal och annan frivillig personal samt — i fråga om näringsbidrag — också bl. a. civilförsvarspliktiga.

Regeringen uppdrog i april 1988 åt en särskild utredare (kanslichefen Siv Helmer) att överväga och lämna förslag avseende den framtida administrationen och ansvarsfördelningen mellan myndigheter beträffande bidrag enligt familjebidragslagen.

I december 1988 uppdrogs åt utredaren att, som en del av det tidigare lämnade uppdraget, även överväga och vid behov föreslå ändringar av reglerna i familjebidragslagen vad avser bostadsbidrag och näringsbidrag. Slutligen uppdrogs också åt utredaren i juni 1989 att överväga och föreslå ändringar i värnpliktsförmånssystemet i dess helhet.

Utredaren har, med hänvisning till att frågan bör behandlas skyndsamt, i oktober 1989 överlämnat en promemoria till regeringen, där förslag lämnas till ändringar av reglerna för näringsbidrag i 19 och 20 §§ familjebidragslagen.

Till protokollet i detta ärende bör fogas utredarens lagförslag (*bilaga 1*).

Efter remiss har yttranden över utredarens promemoria avgetts av kamrarrätten i Göteborg, överbefälhavaren, försvarets civilförvaltning, värnpliktsverket, statens räddningsverk, vapenfristyrelsen, socialstyrelsen, riksskatteverket, Småföretagens riksorganisation, Sveriges centrala värnpliktsråd, Vapenfria arbetsgruppen samt Lantbrukarnas riksförbund. Svenska kommunförbundet har avstått från att avge yttrande. En sammanställning av remissyttrandena har upprättats inom försvarsdepartementet och finns tillgänglig i lagstiftningsärendet (dnr 2 103/89).

Jag kommer i det följande att redovisa de förslag som utredaren lämnat

när det gäller utformningen av reglerna för näringsbidrag i familjebidragslagen samt redogöra för mina överväganden och förslag med anledning därav.

Regeringen beslutade den 1 mars 1990 att inhämta *lagrådets* yttrande över lagförslaget. Det lagförslag som remitterats till lagrådet bör fogas till protokollet i detta ärende (*bilaga 2*).

Lagrådet har i princip godtagit förslaget men föreslagit ett förtydligande i lagtexten. Lagrådets yttrande bör fogas till protokollet (*bilaga 3*). Som kommer att framgå godtar jag lagrådets förslag till ändring i det remitterade förslaget. Jag kommer att gå närmare in på lagrådets synpunkter i samband med att jag motiverar den lagtekniska lösningen jag valt (s.8).

2 Ändring av näringsbidragsreglerna för tjänstepliktiga

Mitt förslag: En värnpliktig eller annan tjänstepliktig, som bedriver näringsverksamhet genom juridisk person, skall kunna få näringsbidrag, om han eller hans maka eller båda tillsammans äger aktier eller andelar i den juridiska personen och har ett väsentligt inflytande över denna. Till skillnad från vad som gäller i dag skall således näringsbidrag kunna beviljas även när den tjänstepliktige och hans maka äger endast hälften eller mindre än hälften av rörelsen.

Utredarens förslag: Överensstämmer med mitt. Dock kan enligt ordalydelsen i utredarens lagförslag näringsbidrag också beviljas en tjänstepliktig som — utan att inneha några aktier eller andelar — genom ett särskilt avtal har fått ett väsentligt inflytande i den juridiska personen.

Remissinstanserna: Samtliga remissinstanser tillstyrker förslaget. Kammarrätten i Göteborg påpekar att både kammarrätten och regeringsrätten tidigare påtalat behovet av de förändringar som nu föreslås. Vidare anser kammarrätten att 19 § familjebidragslagen genom förslaget fått en sådan utformning att möjligheten att få näringsbidrag därigenom anpassats till en rimlig nivå. Överbefälhavaren och Sveriges centrala värnpliktsråd understryker vikten av att de föreslagna förändringarna genomförs snarast. Försvarets civilförvaltning föreslår att ändringarna blir gällande från den 1 juli 1990. Värnpliktsrådet anser också att ett behovsprövat bidrag av detta slag inte bör begränsas av ett på förhand givet belopp och förespråkar därför att bidragstaket på 1 500 kr. per dag slopas.

Skälen för mitt förslag:

Gällande rätt

Värnpliktiga och andra tjänstepliktiga har under sin tjänstgöring vissa förmåner. Förutom kost och logi samt reseförmåner har de också kontant-

förmåner. Värnpliktiga har under grundutbildningen en skattefri dagsättning (för närvarande lägst 31 kr. och högst 91 kr. per dag) och under repetitionsutbildningen en beskattad dagpenning som i princip motsvarar sjukpenningen. Samma förmåner betalas till vapenfria tjänstepliktiga. Civilförsvarspliktiga har under tjänstgöring en dagpenning. Utöver dessa förmåner kan tjänstepliktiga också, som anförts inledningsvis, få familjebidrag bl. a. i form av näringsbidrag.

Bestämmelserna om näringsbidrag för tjänstepliktiga finns i familjebidragslagen (19–22 §§). Näringsbidrag kan enligt dessa bestämmelser under vissa förutsättningar beviljas en tjänstepliktig som har sin försörjning från näringsverksamhet. Bidraget kan beviljas med högst 1 500 kr. per dag och är, på samma sätt som övriga bidrag enligt familjebidragslagen, behovsprövat. Syftet med bidraget är att tillförsäkra den tjänstepliktige fortsatt förvärvsmöjlighet efter tjänstgöringen.

Näringsbidrag kan beviljas både för upprätthållande och tillfällig nedläggning av verksamheten i rörelsen under tjänstgöringstiden. I det första fallet drivs verksamheten vid företaget vidare under tjänstgöringen. Näringsbidraget kan då lämnas till den tjänstepliktige, om han anlitar en särskild avlönad arbetskraft som ersättare för sig under tjänstgöringstiden. Näringsbidraget uppgår till lönekostnaden, till den del den är skälighetsöverstiger det genomsnittliga normala driftsöverskott som näringsverksamheten kan beräknas lämna under tjänstgöringen. I det senare fallet får den tjänstepliktige ekonomiskt stöd för kostnader i samband med att rörelsen temporärt ligger nere under tjänstgöringen och tillförsäkras därmed möjlighet att återuppta verksamheten efter tjänstgöringens slut.

I familjebidragslagen anges ytterligare krav för att en tjänstepliktig skall beviljas näringsbidrag. För det första skall den tjänstepliktige helt eller delvis ha sin försörjning från näringsverksamhet. Med detta avses all näringsverksamhet som lämnar ett bidrag till den tjänstepliktiges försörjning.

Vidare krävs för att näringsbidrag skall beviljas att det finns förutsättningar för fortsatt drift av rörelsen.

Ett ytterligare krav, som gäller när det är fråga om en rörelse som drivs av den tjänstepliktige eller hans maka i form av en juridisk person, har föranlett vissa problem och det är med anledning av dessa som utredaren nu lämnat ett förslag till ändring av näringsbidragsreglerna. I de fall då näringsdrift drivs av en juridisk person, förutsätts nämligen för rätt till näringsbidrag enligt gällande regler att den tjänstepliktige eller hans maka äger den övervägande delen av aktierna eller andelarna i företaget. Detta har lett till att den som ägt hälften eller mindre av aktierna eller andelarna i ett företag på denna grund fått avslag på ansökan om bidrag även om han deltagit med sin arbetsinsats i företagets drift.

Reformbehovet

Det förhållandet att den som äger hälften eller mindre av aktierna eller andelarna i ett företag ansetts utesluten från möjlighet att få näringsbidrag har enligt utredaren uppfattats som stötande med hänsyn till att det har

lett till stora ekonomiska svårigheter för den tjänstepliktige, särskilt om flera delägare fullgör sin tjänstgöring samtidigt. I en stor del av de fall där ansökan om näringsbidrag har avslagits på grund av kravet på ägandets storlek, har den tjänstepliktige ägt exakt 50 procent av företaget.

Enligt min mening är en regel, som enbart tar hänsyn till ett majoritetsinnehav av aktier eller andelar i en juridisk person, alltför stel för att ligga till grund för en bedömning av rätten till näringsbidrag. Det kan för den tjänstepliktige vara svårförståeligt att enbart aktie- eller andelsinnehavets storlek men inte hans inflytande på rörelsen, skall ha betydelse för om näringsbidrag skall beviljas eller ej.

Förslaget till ändring

Syftet med den nuvarande regleringen av i vilka situationer näringsbidrag skall beviljas, när näringsverksamhet drivs av en juridisk person, har varit att knyta rätten till näringsbidrag till ett huvudsakligt, dvs. bestämmande, inflytande över företaget. Även om det i de flesta fall kan förutsättas att det bestämmande inflytandet i ett företag tillkommer majoritetsägaren är detta förhållande inte undantagslöst.

Utredaren har kommit till slutsatsen att det inte varit lagstiftarens mening att den juridiska form i vilken näringsverksamhet bedrivs skall ha någon självständig betydelse för rätten till näringsbidrag. Genom tillsynsmyndigheternas anvisningar, lagändring, rättstillämpande myndigheters lagtolkning och ytterligare lagändring har bestämmelserna kommit att få en utformning vars innebörd enligt utredarens uppfattning inte ursprungligen har varit avsedd.

Enligt min mening bör — oavsett i vilken form näringsverksamheten bedrivs — rätt till näringsbidrag finnas, om den tjänstepliktige helt eller delvis har sin försörjning av näringsverksamheten och det uppkommer kostnader för att ersätta hans arbetsinsats med annan arbetskraft eller för att tillfälligt lägga ned rörelsen. Bidrag bör därför under dessa förutsättningar kunna beviljas oavsett om näringsverksamheten bedrivs av den tjänstepliktige eller hans maka eller av en juridisk person som de har del i.

Utredaren har i sin promemoria i fråga om den lagtekniska lösningen övervägt att göra en anknytning till kommunalskattelagens (1928:370) regler om fåmansföretag. Utredaren har dock funnit svårigheter att i lagstiftningen om familjebidrag använda begrepp som är utformade för att tillämpas i ett regelsystem med helt annan begreppsbestämning och ett helt annat syfte. Utredaren har därför i huvudsak avvisat en sådan lösning och i stället föreslagit en lagtekniskt enklare lösning.

Förslaget knyter mer an till den tjänstepliktiges eller hans makas inflytande på företagets drift än till det faktiska aktie- eller andelsinnehavet. Om den tjänstepliktige eller hans maka har ett väsentligt inflytande på verksamheten genom aktie- eller andelsinnehav eller på grund av avtal och den tjänstepliktige deltar med egen arbetsinsats i företaget, bör han enligt utredaren — när det gäller bedömningen av rätten till näringsbidrag — likställas med den som bedriver enskild näringsverksamhet.

Till ledning för vad som avses med ett väsentligt inflytande i de fall detta

enbart grundar sig på aktie- eller andelsinnehav och inte på ett särskilt avtal kan enligt utredaren den bedömning riksskatteverket gjort i anvisningar till 35§ 1 a mom. kommunalskattelagen tjäna som förebild. I anvisningarna sägs att om ägarintresset är mindre än 20 procent kan man i regel anta att något väsentligt inflytande inte föreligger.

Jag kan i princip instämma i utredarens förslag till lagteknisk lösning. Genom att frågan om inflytande över näringsverksamhet som bedrivs av en juridisk person, i stället för aktie- eller andelsinnehavets storlek, får en avgörande betydelse kommer näringsbidrag att kunna beviljas i de fall där i dag ett avslagsbeslut uppfattas som stötande av den tjänstepliktige och den tillämpande myndigheten. Den tillämpande myndigheten får ett större utrymme för att väga samman alla omständigheter som — när man bortser från företagsformen — kan tala för att den tjänstepliktige eller hans maka bedriver näringsverksamhet, om storleken av aktie- eller andelsinnehavet tillmäts mindre betydelse än för närvarande. Försättningsvis bör det inte uppkomma någon tvekan om t. ex. att flera delägare i ett handelsbolag kan ha rätt till näringsbidrag samtidigt. Särskilt för aktiebolagens och de ekonomiska föreningarnas del kan man dock inte bortse från att det kan uppkomma gränsdragningsproblem när det gäller att bedöma om en tjänstepliktig har ett väsentligt inflytande i företaget eller är att betrakta som enbart anställd i detta. Dessa gränsdragningsproblem torde emellertid ofta falla bort automatiskt när det rör sig om större företag med flera ägarintressenter eftersom de övriga förutsättningarna för näringsbidrag sällan torde vara uppfyllda i dessa fall. Ju fler personer som deltar i bolagets skötsel desto mindre sårbart är bolaget om den tjänstepliktiges arbetsinsats faller bort för en tid.

Som jag anförde nyss har utredaren föreslagit att en tjänstepliktig skall kunna få näringsbidrag även när hans inflytande på verksamheten grundar sig på ett avtal. Utredaren har dock inte närmare preciserat vilka fall som här åsyftas. Av utredarens förslag till författningstext kan man dra slutsatsen att det kan vara fråga om ett rent anställningsavtal eller att någon, utan att inneha aktier eller andelar, genom någon annan typ av avtal får ett väsentligt inflytande i företaget. Mot detta vill jag anföra följande.

Behovet av näringsbidrag i nu aktuella avseenden grundar sig på att den tjänstepliktige själv drabbas av kostnader för en ersättare för sig eller av t. ex. fasta driftskostnader under det att verksamheten ligger nere. Enligt min mening måste man därför först och främst dra en klar gräns mot de rena anställningsavtalen. Ett inflytande som grundar sig enbart på ett anställningsavtal kan aldrig ge rätt till näringsbidrag. En sådan anställd kan nämligen inte anses själv bedriva någon näringsverksamhet. I de fall däremot där ett avtal ger någon som saknar aktier eller andelar i företaget en sådan rätt att använda tillgångar hos en juridisk person att han kan betraktas som självständig företagare, bör det finnas möjlighet att få näringsbidrag. I dessa situationer bedriver emellertid den, som genom ett avtal fått ett sådant inflytande, egen näringsverksamhet. Han kan därför få näringsbidrag enligt reglerna i 19§ första stycket. På dessa skäl saknas det anledning att införa en rätt till näringsbidrag för den som endast till följd

av ett avtal har ett väsentligt inflytande över verksamhet som bedrivs av en juridisk person.

Det finns emellertid andra avtalsfall som bör nämnas. Det kan exempelvis vara fråga om att flera delägare i ett handelsbolag har ett avtal sinsemellan om vem som skall ha inflytandet i bolaget och vem som skall sköta bolagets verksamhet samt hur rörelsens överskott skall fördelas mellan bolagsmännen. Ett sådant avtal är inte att anse som ett anställningsavtal utan som ett s.k. delägaravtal och torde vara vanligt i familjeföretag. Förutsättningarna för dessa avtalssituationer är att den tjänstepliktige både är delägare i en juridisk person och har ett väsentligt inflytande på denna genom avtal. I detta fall är det den juridiska personen som formellt driver näringen. I det nu nämnda fallet bör enligt min mening möjlighet till näringsbidrag föreligga. Detta bör gälla även om aktie- eller andelsinnehavet är relativt litet. Dock måste inflytandet i företaget genom avtal blivit väsentligt.

Utredaren har som tidigare nämnts i förslaget till lagtext angett att den tjänstepliktige skall kunna få näringsbidrag, när dennes inflytande på verksamheten grundar sig på avtal. Inte heller med hänsyn till det nu angivna fallet anser jag att det är nödvändigt att i lagtexten peka ut avtalssituationen. För att det inte skall uppstå några gränsdragningsproblem mot anställningsavtalen eller andra tveksamheter har jag valt en annan lagteknisk lösning. Jag anser att det är tillräckligt att i lagtexten ange att möjlighet till näringsbidrag finns i fråga om näring som bedrivs av en juridisk person, om den tjänstepliktige äger aktier eller andelar i den juridiska personen och har ett väsentligt inflytande över denna.

Lagrådet har mot detta anmärkt att den föreslagna lagtexten i lagrådsremissen inte utesluter anställningsavtalet som grund för den tjänstepliktiges inflytande i företaget, eftersom aktie- eller andelsinnehavet inte kvalificerats på annat sätt än att det skall vara fråga om mer än en aktie eller andel. Lagrådet föreslår att det i 19 § andra stycket läggs till att det väsentliga inflytandet i företaget skall ha sin huvudsakliga grund i ägarintresset. Jag har inte något att erinra mot lagrådets förslag i detta hänseende.

Utredaren har i förslaget till 19 § andra stycket som en förutsättning för näringsbidrag i de fall där näringsverksamheten bedrivs av en juridisk person angett att den tjänstepliktige deltar i rörelsen med egen arbetsinsats. En allmän förutsättning för näringsbidrag enligt 19 § första stycket är emellertid att den tjänstepliktige helt eller delvis har sin försörjning av näringsverksamheten samt att han anlitar någon avlönad ersättare för sig. I detta ligger enligt min mening att den tjänstepliktige deltar med egen arbetsinsats i näringsverksamheten. Jag anser därför att det är tillräckligt med den reglering av denna fråga som finns i 19 § första stycket. Någon upprepning av detta i andra stycket bör därför inte göras.

Vad jag nu anfört om de nya förutsättningarna för näringsbidrag medför att en ändring behöver göras i 19 § andra stycket familjebidragslagen med den innebörd jag anfört i det föregående. Utredaren har föreslagit ändringar även i 19 § första och tredje styckena samt i 20 §. Ändringarna är närmast av språklig och redaktionell art. Utredaren har den 1 mars 1990 överlämnat sitt slutbetänkande till mig och därvid föreslagit ändringar

i värnpliktsförmånssystemet i dess helhet. Det finns därför inte anledning att nu företa någon språklig överarbetning av de aktuella paragraferna i familjebidragslagen.

Kostnader för reformen

Värnpliktsrådet har i sitt remissvar föreslagit att bidragstaket på 1 500 kr. per dag slopas. Jag är inte beredd att i detta sammanhang föreslå någon ändring i de nuvarande reglerna om att näringsbidrag är begränsat till 1 500 kr. per dag.

Utredaren har i promemorian gjort vissa kostnadsberäkningar för reformen. Under budgetåret 1987/88 var kostnaderna för näringsbidraget 9,6 milj. kr. Under budgetåret 1988/89 registrerades 818 ärenden om näringsbidrag hos försvarets civilförvaltning. Under samma budgetår beslutades 822 ärenden, varav 593 bifölls och 229 avslogs.

Utredaren har anfört att det enligt uppgift från försvarets civilförvaltning är svårt – med hänsyn till att olika skäl kan ligga till grund för avslag – att ange det antal ärenden där bristen i aktie- eller andelsinnehavet har utgjort det enda hindret mot bifall. Uppskattningsvis kan det röra sig om högst hälften av avslagen. Det går därför inte att med säkerhet beräkna den kostnad som skulle uppstå till följd av det förslag som läggs fram. Uppskattningsvis kan det röra sig om högst 1 milj. kr. per år.

Med utgångspunkt i de fall, där näringsbidrag inte kunnat bifallas med nuvarande regler, bedömer jag liksom utredaren att kostnaderna för reformen kommer att uppgå till högst 1 milj. kr. per år. Kostnaderna täcks inom respektive myndighets anslag.

3 Upprättat lagförslag

I enlighet med vad jag nu anfört har inom försvarsdepartementet upprättats förslag till lag om ändring i familjebidragslagen (1978:520).

Lagrådet har granskat förslaget.

4 Hemställan

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att anta förslaget till lag om ändring i familjebidragslagen (1978:520).

5 Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att anta det förslag som föredraganden har lagt fram.

Förslag till

ändring i familjebidragslagen (1978: 520)

Härigenom föreskrivs i fråga om familjebidragslagen (1978: 520) att 19 och 20 §§ skall ha följande lydelse

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

19 §

Har tjänstepliktig helt eller delvis sin försörjning från *närings*, som drivs av honom eller hans maka, och anlitas under den tjänstepliktiges tjänstgöring särskilt avlönad arbetskraft för att ersätta *den tjänstepliktige*, *utgår* näringsbidrag för *uppkommande lönekostnad*, i den mån kostnaden är skälig och överstiger det genomsnittliga normala driftsöverskott som *närings* kan beräknas lämna under den tjänstepliktiges tjänstgöring. Näringsbidrag *utgår* dock endast om det *måste antagas att förutsättningar finns* för fortsatt drift av *närings*.

Första stycket gäller också om *närings* drivs av juridisk person, vari *aktier eller andelar till övervägande del ägs eller på därmed jämförligt sätt innehåses av den tjänstepliktige eller hans maka*.

För lönekostnad som avser *tjänstepliktigs* eller hans makas barn, som är under 16 år, *utgår icke näringsbidrag*. Avser lönekostnad tjänstepliktigs maka, den tjänstepliktiges eller hans makas barn som har fyllt 16 år eller *deras* föräldrar eller syskon, *utgår* näringsbidrag endast om det föreligger särskilda skäl.

Har *en* tjänstepliktig helt eller delvis sin försörjning från *näringsverksamhet* som drivs av honom eller hans maka, och anlitas under den tjänstepliktiges tjänstgöring särskilt avlönad arbetskraft för att ersätta *honom*, *utges* näringsbidrag för *den lönekostnad som uppkommer*. Näringsbidrag *utges* i den mån kostnaden är skälig och överstiger det genomsnittliga normala driftsöverskott som *näringsverksamheten* kan beräknas lämna under den tjänstepliktiges tjänstgöring. Näringsbidrag *utges* dock endast om det *finns förutsättningar* för fortsatt drift av *näringsverksamheten*.

Första stycket gäller också om *näringsverksamheten* drivs av *en* juridisk person, vari *den tjänstepliktige deltar med egen arbetsinsats och vari han eller hans maka eller båda tillsammans på grund av aktie- eller andelsinnehav eller avtal har ett väsentligt inflytande*.

För lönekostnad som avser *den tjänstepliktiges* eller hans makas barn *utges inte näringsbidrag om barnet är under 16 år*. Avser lönekostnad den tjänstepliktiges maka, den tjänstepliktiges eller hans makas barn som har fyllt 16 år, eller *den tjänstepliktiges eller hans makas* föräldrar eller syskon *utges* näringsbidrag endast om det föreligger särskilda skäl.

Frågan om barns ålder bedöms enligt 7 § andra stycket.

20§

Kan *näring* som avses i 19§ *icke* drivas under den tjänstepliktiges tjänstgöring men finns förutsättningar för att fortsätta verksamheten efter tjänstgöringen, *utgår* näringsbidrag för sådana kostnader under tjänstgöringstiden som är nödvändiga för att verksamheten skall kunna återupptagas.

Kan *näringsverksamhet* som avses i 19§ *inte* drivas under den tjänstepliktiges tjänstgöring men finns förutsättningar för att fortsätta verksamheten efter tjänstgöringen, *utges* näringsbidrag för sådana kostnader under tjänstgöringstiden som är nödvändiga för att verksamheten skall kunna återupptagas.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1990.

Förslag till

Lag om ändring i familjebidragslagen (1978: 520)

Härigenom föreskrivs att 19 § familjebidragslagen (1978:520) skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*19 §¹

Har tjänstepliktig helt eller delvis sin försörjning från näring, som drivs av honom eller hans maka, och anlitas under den tjänstepliktiges tjänstgöring särskilt avlönad arbetskraft för att ersätta den tjänstepliktige, utgår näringsbidrag för uppkommande lönekostnad, i den mån kostnaden är skäligen och överstiger det genomsnittliga normala driftsöverskott som näringen kan beräknas lämna under den tjänstepliktiges tjänstgöring. Näringsbidrag utgår dock endast om det måste antagas att förutsättningar finns för fortsatt drift av näringen.

Första stycket gäller också om näringen drivs av juridisk person, vari aktier eller andelar till övervägande del ägs eller på därmed jämförligt sätt innehas av den tjänstepliktige eller hans maka.

Första stycket gäller också om näringen drivs av en juridisk person, i vilken den tjänstepliktige eller hans maka äger aktier eller andelar och över vilken någon av dem eller båda tillsammans har ett väsentligt inflytande.

För lönekostnad som avser tjänstepliktigs eller hans makas barn, som är under 16 år, utgår icke näringsbidrag. Avser lönekostnad tjänstepliktigs maka, den tjänstepliktiges eller hans makas barn som har fyllt 16 år eller deras föräldrar eller syskon, utgår näringsbidrag endast om det föreligger särskilda skäl.

Frågan om barns ålder bedöms enligt 7 § andra stycket.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1990.

¹ Senaste lydelse 1983:329.

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 1990-03-20

Närvarande: justitierådet Boret Palm, regeringsrådet Bertil Werner, justitierådet Lars K Beckman.

Enligt protokoll vid regeringssammanträde den 1 mars 1990 har regeringen på hemställan av statsrådet Roine Carlsson beslutat inhämta lagrådets yttrande över förslag till lag om ändring i familjebidragslagen (1978:520).

Förslaget har inför lagrådet föredragits av hovrättsassessorn Björn Janzon.

Förslaget föranleder följande yttrande av *lagrådet*:

Med hänvisning till att enligt utredarens förslag en tjänstepliktig skall kunna få näringsbidrag även när hans inflytande på verksamheten grundar sig på ett avtal har i lagrådsremissen framhållits att ett inflytande som grundar sig enbart på ett anställningsavtal aldrig kan ge rätt till näringsbidrag. Utredningens förslag i detta avseende har därför frångåtts. Samtidigt har departementschefen konstaterat att en möjlighet till näringsbidrag måste finnas i vissa andra avtalsfall, bland dem vid s. k. delägaravtal, där delägare t. ex. i ett familjeföretag sinsemellan träffar överenskommelse om vem som skall ha inflytandet i bolaget och sköta dess verksamhet samt hur rörelsens överskott skall fördelas mellan bolagsmännen. Lagtekniskt har mot denna bakgrund i remissen föreslagits att i lagtexten utan inbördes koppling mellan aktie- eller andelsinnehavet och inflytandet, anges att rätten till näringsbidrag i de aktuella fallen förutsätter att den tjänstepliktige äger aktier eller andelar i den juridiska personen och har ett väsentligt inflytande över denna.

Lagrådet vill anmärka att den sålunda föreslagna lagtexten inte utesluter anställningsavtalet som grund för den tjänstepliktiges inflytande i företaget, eftersom aktie- eller andelsinnehavet inte kvalificerats på annat sätt än att det skall vara fråga om mer än en aktie eller andel. Lagrådet föreslår att 19 § andra stycket ges följande lydelse:

”Första stycket gäller också om näringen drivs av en juridisk person, i vilken den tjänstepliktige eller hans maka äger aktier eller andelar och över vilken någon av dem eller båda tillsammans huvudsakligen på grund av ägarintresset har ett väsentligt inflytande.”

	sid
Proposition	1
Propositionens huvudsakliga innehåll	1
Propositionens lagförslag	2
Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 29 mars 1990	3
1 Inledning	3
2 Ändring av näringsbidragsreglerna för tjänstepliktiga	4
3 Upprättat lagförslag	9
4 Hemställan	9
5 Beslut	9
Bilaga 1 Utredarens lagförslag	10
Bilaga 2 Lagrådsremissens lagförslag	12
Bilaga 3 Lagrådets yttrande	13